

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Balanceren tussen publiek en politiek: de competenties van de cultureel ondernemende professional en processen van burgerschapsvorming

Heshmat Manesh, M.R.

Citation

Heshmat Manesh, M. R. (2022, September 28). *Balanceren tussen publiek en politiek: de competenties van de cultureel ondernemende professional en processen van burgerschapsvorming*. Uitgeverij SWP, Amsterdam. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3484884>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3484884>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Balanceren tussen publiek en politiek

Balanceren tussen publiek en politiek

De competenties van de cultureel ondernemende professional
en processen van burgerschapsvorming

Proefschrift

ter verkrijging van
de graad van doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van rector magnificus prof. dr. ir. H. Bijl,
volgens besluit van het college voor promoties
te verdedigen op woensdag 28 september 2022
klokke 15:00 uur

door

Mohammed Reza Heshmat Manesh

Ahvaz, Iran

21 september 1962

Promotor

Prof. dr. Kitty Zijlmans

Copromotores

Dr. Eltje Bos, Hogeschool Amsterdam

Dr. Sjiera de Vries, Hogeschool Windesheim

Promotiecommissie

Prof. dr. Frans-Willem Korsten

Prof. dr. Leo Lucassen

Prof. dr. Amade M'charek, Universiteit van Amsterdam

Dr. Marcel Spierts, Onderzoek en Ontwikkeling, Hilvarenbeek

**Universiteit
Leiden**

Hogeschool van Amsterdam

Voor Jet

Inhoud

Voorwoord	9
------------------	---

Inleiding

Aanleiding	13
De CO-professional centraal	14
Cultureel burgerschap, een nieuw aandachtsgebied	15
Doel en probleemstelling van het onderzoek	17
Onderzoeksvragen	18
De drie cases	19
Onderzoeksgegevens	22
Theoretische onderbouwing van het onderzoek	26
Opbouw proefschrift	28

Hoofdstuk 1

De dynamiek van cultuurparticipatie en culturele burgerschapsvorming

Inleiding	31
De liberaal-individualistische visie versus de liberaal-socialistische visie op burgerschap	34
Sociaal burgerschap	38
De cultuurnationalistische versus de cultuurpluriformistische visie op burgerschap	42
Cultureel burgerschap	51
Cultuurparticipatie	63
Beroepscompetenties van CO-professionals bij cultuurparticipatie en burgerschapsvorming	79

Hoofdstuk 2

Kulsan pioniert in burgerschapsvorming

Inleiding	87
Cultureel burgerschap en cultuurparticipatie	92
Positionering	93
Netwerkstrategieën	104
Conclusie	115

Hoofdstuk 3

Marmoucha eist burgerschap op

Inleiding	121
Cultuurparticipatie als tussenruimte	125
Positionering	139
Netwerkstrategieën	158
Conclusie	165

Hoofdstuk 4

Podium Mozaïek op weg naar lichte gemeenschapsvorming

Inleiding	173
Burgerschapsvorming door cultuurparticipatie	179
Cultuurparticipatie bij Podium Mozaïek	185
Positionering	188
Netwerkstrategieën	199
Pluriforme culturele elitevorming	208
Conclusie	212

Hoofdstuk 5

Conclusie, discussie en reflectie

Inleiding	219
Beantwoording onderzoeksvragen	222
Reflectie op beroepscompetenties	234
De X-factor: de CO-professional als getuige	242
Reflectie op publieksgroepen	248
Reflectie op het burgerschapsparadigma	259
Verantwoording van de onderzoeksmethodiek	268
Aanbevelingen voor agogische opleidingen	271

Samenvatting	277
---------------------	-----

Summary	283
----------------	-----

Literatuur	289
-------------------	-----

Deskresearch voor casestudie	309
-------------------------------------	-----

Bijlage 1	315
------------------	-----

Bijlage 2	319
------------------	-----

Personenregistratie	327
----------------------------	-----

Zakenregister	330
----------------------	-----

Curriculum vitae	335
-------------------------	-----

Voorwoord

Gedurende zeven jaar heb ik met hart en ziel aan dit proefschrift gewerkt. Voortgedreven en gestimuleerd door mensen die begaan zijn met het vraagstuk burgerschap. Daarbij werd ik voortreffelijk begeleid door mijn promotor Kitty Zijlmans waar ik haar zeer dankbaar voor ben. Zij moedigde mij met haar grote passie en gedrevenheid aan om in de opbouw van mijn betoog telkens een duidelijk onderscheid te maken tussen de hoofdlijnen en bijzaken van mijn onderzoeksbevindingen. Ik ben ook veel dank verschuldigd aan lector Sjiera de Vries als copromotor. Dankzij haar scherpzinnige opmerkingen en grote betrokkenheid kreeg mijn betoog structuur en verdieping. Mijn dank gaat verder uit naar copromotor lector Eltje Bos die mij gedurende zeven jaar heeft bijgestaan in de ontwikkeling van dit onderzoek.

Dit onderzoek zou zonder de emotionele betrokkenheid van mijn geliefde Jet Homoet nooit tot stand hebben kunnen komen. Zij heeft met veel geduld en zorgvuldigheid mijn eindeloze stukken gelezen en tekstueel gecorrigeerd. Ik dank ook mijn zoon Rik voor zijn ondersteuning bij mijn digitale vragen. Mijn familieleden hebben mij op afstand emotioneel ondersteund en toonden interesse in de vorderingen van mijn onderzoek. Elke keer als ik een hoofdstuk af had, heb ik mijn vreugde met mijn ouders en mijn zus Ghazal gedeeld. Inmiddels zijn mijn ouders overleden en kan ik hun jammer genoeg niet meer vertellen over de afronding van mijn onderzoek. Vele ontwikkelingen in mijn leven heb ik te danken aan de ruimhartige opvoeding van mijn lieve ouders.

Mijn zus Maryana en haar dochter Anahita ben ik dankbaar voor hun bemoedigende houding en warme energie. Dit geldt ook voor mijn broer Golam Reza en zijn vrouw Lin en in het bijzonder hun kinderen Raphael, Anne en Khewan. Ik ben erg blij geweest met de aandacht van mijn zus Mansoureh, mijn broers Saïd, Masoud en Ebdolereza en neven Sharam, Shayan en nicht Shahrzad die mijn onderzoeksvorderingen enthousiast volgden.

Naast deze warme banden spelen mijn dierbare vrienden een belangrijke rol. Ik had in de eindfase van mijn studie mijn gedachten en voldoening graag met mijn zielsverwante vrienden Ali Reza Soltani, Herman Divendal en Hans Groenewegen willen delen, maar helaas zijn zij ons ontvallen. In mijn bijzondere vriendschap met Nies Medema ben ik dankbaar voor haar talloze adviezen en bemoedigende gesprekken wanneer ik vastliep in het onderzoek.

Aan het begin van mijn onderzoek heb ik veel medewerking gehad van de denkgoeroe van de agogiek, Marcel Spierts. Toenmalig lector Sandra Trienekens ben ik dankbaar voor de ondersteuning van mijn onderzoek. Voor advies over het werkveld heb ik een aantal keren oriënterende gesprekken gevoerd met Herman Divendal, directeur van instelling AIDA, Laurien Saraber, directeur van Amsterdams Fonds voor de Kunst, schrijver Chris Keulemans, docent agogiek Kit Wachelder, socioloog Jan Willem Duyvendak en hoofdredacteur van tijdschrift Eutopia Farhad Golyardi. Mijn collega's Michiel Bouwens, Sebastiaan Abedallah, Jeroen Gradener, Mike Kreek en Pieter Van Vliet ben ik dankbaar voor hun aandacht van mijn onderzoek.

Dit onderzoek is mogelijk geworden door het vertrouwen dat in mij werd gesteld door de toenmalige directeuren Sander Kos en Sharon Sprenger bij de afdeling Cultureel Maatschappelijke Vorming en Jean Tillie, decaan van de faculteit Maatschappij en Recht bij de Hogeschool van Amsterdam (HvA). Ondanks diverse hindernissen hebben deze collega's het mij mogelijk gemaakt om het onderzoeksvoorstel op een goede manier af te ronden.

Voor mijn casestudie van Kulsan ben ik zeer dankbaar voor de medewerking van de directeuren Adnan Dalkiran en Veronica Divendal. Zij hebben mij als vriend en onderzoeker op allerlei manieren loyaal in hun instelling omarmd. Saïd Salhi, directeur van Marmoucha, heeft vanaf het begin van mijn onderzoek met een coöperatieve houding de gegevens van zijn instelling beschikbaar gesteld en zijn gedachten en afwegingen met mij gedeeld. Zafer Yurdakul, directeur van Podium Mozaïek, heeft verschillende keren tijd vrij

gemaakt om met mij zijn ervaringen en visie omtrent cultureel burgerschap en cultuurparticipatiepraktijken te delen.

Ik dank alle mensen die ik naast deze hoofdrespondenten heb geïnterviewd. Sommigen daarvan hebben verschillende malen de tijd genomen om mij te woord te staan, zoals schilder Senad Alice, theatermaker Saban Ol, cultuurambtenaar Mira Kho, voormalig directeur van het Amsterdam Fonds voor de Kunst Clayde Menso, Touria Meliani, toenmalig directeur Tolhuistuin en de huidige wethouder van Kunst en Cultuur in Amsterdam, publicist Özken Gölpinar, theatermaker Marjorie Boston en antropoloog Martin van Engel.

Mijn dank gaat ook uit naar theologe Erica Meijers voor haar correctiewerk, Françoise Nick voor de vormgeving en naar fotografen Ayse Karakulak en Rosa Meijer. Daarnaast ben ik directeur van uitgeverij SWP, Paul Roosenstein, en directeur van Social Work van de Hogeschool van Amsterdam, Samme Grünfeld, dank verschuldigd voor hun enthousiaste houding en coöperatieve samenwerking.

Ten slotte wil ik het Leiden University Centre for the Arts in Society (LUCAS) van de Universiteit Leiden en de Hogeschool van Amsterdam, faculteit Maatschappij en Recht, danken voor hun financiële ondersteuning en het mogelijk maken van deze publicatie.